

Vychovatel

**JEHO OSOBNOST A VZTAH
S VYCHOVÁVANÝM**

Tento učební materiál vznikl v rámci projektu Inovace studijního programu Pastorační a sociální práce ETF UK (CZ.2.17/3.1.00/33279) spolufinancovaného z prostředků Evropského sociálního fondu, státního rozpočtu České republiky a rozpočtu hlavního města Prahy.

Evropský sociální fond – Operační program Praha Adaptabilita
Praha & EU: Investujeme do vaší budoucnosti

Pedeutologie

- Pedeutologie – otázky osobnosti učitele a jeho pg. působení
- Vývoj osobnosti učitele – orientace, hledání; vzdělávání; adaptace; integrace; stabilizace
- Stres, vyhoření
- Požadavky na učitele – filozofický rozhled, všeobecné vzdělání a rozhled, odborné aprobační vzdělání, odborné pg. psych. vzdělání

Jaký je vychovatel, učitel aneb něco o typologiích

- Co je typologie
 - Souhrn vlastností osobnosti učitele či vychovatele a znaků činnosti, které jsou příznačné pro mnohé osobnosti (Štefanovič)
- Význam typologie
 - Poznání a hodnocení osobnosti vychovatele
 - Nástroj sebepoznání
 - Chrání před nekritickým přeceňováním, žádný typ není optimální, rozvíjet znaky opačného typu

I.P.Pavlov aneb podle vlastností CNS

Jak jsou jednotlivé temperamentové vlastnosti vhodné pro práci učitele?

- Sangvinik
- Cholerik
- Flegmatik
- Melancholik

Döring aneb podle Sprangerova dělení osobnosti

- Typ náboženský
- Typ estetický
- Typ sociální
- Typ teoretický
- Typ ekonomický
- Typ mocenský

Caselmann aneb podle vztahu učitele a žáka

- Logotrop
 - Filozoficky orientovaný
 - Odborně vědecky zaměřený
- Paidotrop
 - Individuálně psychologicky zaměřený
 - Obecně psychologicky zaměřený

Kurt Lewin – pracovní styly učitele

- **Autoritativní pracovní styl**
 - Vychovatel rozhoduje o aktivitách žáků
 - Přejímá odpovědnost za práci dětí
 - Vychovatel chválí a kárá jednotlivě, nevyužívá sociální vztahy ve skupině
 - Vychovatel nezveřejňuje dětem budoucí činnost
- **Důsledky**
 - Menší rozmanitost prožívání a způsobů chování
 - Omezována spontaneita a tvořivost
 - Agresivní tendence v nepřítomnosti učitele
 - V nepřítomnosti vychovatele klesá aktivita

Kurt Lewin – pracovní styly učitele

- **Demokratický pracovní styl**
 - Vychovatel seznamuje skupinu s činností a cílem
 - Důležitá rozhodnutí diskutuje se skupinou
 - Podporuje a povzbuzuje k aktivitě
 - Pochvala a pokárání jsou závislé na činech
 - Vychovatel se považuje za rovnocenného partnera
 - Ochota k osobním rozhovorům
- **Důsledky**
 - Tvořivé způsoby chování, uvolněnější atmosféra
 - Stabilní podskupiny
 - Schopnost pracovat i bez přítomnosti vychovatel
 - Odpovědnost za výsledky přenáší na děti

Kurt Lewin – pracovní styly učitele

- **Liberální pracovní styl (laissez-faire)**
 - Učitel je převážně pasivní
 - Role učitele je omezena jen na nabídku materiálů
 - Výsledky žáků nejsou oceňovány
 - Učitel se chová přátelsky (?), ale neutrálně
- **Důsledky**
 - Neplánovité, necílevědomé chování dětí
 - Návrhy nejsou realizovány, malá výkonnost
 - Rozladění, podrážděnost, agrese
 - Vztahy mezi členy skupiny nestabilní
 - Práce v nepřítomnosti učitele může být efektivnější

H. Anderson – nový přístup k hodnocení vychovatele

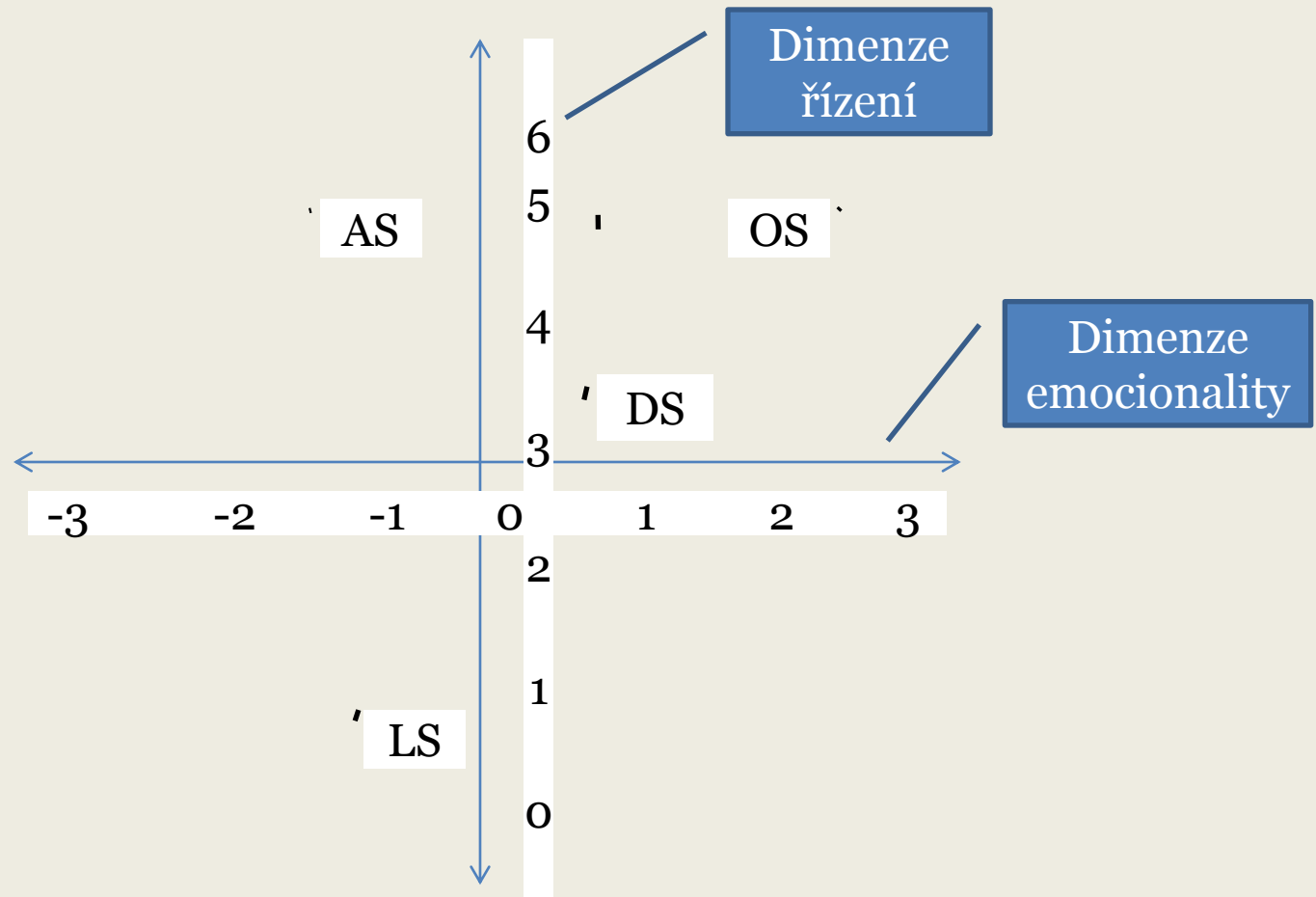
- Vychází z Lewina, částečně kritika
- Pojmenovává dva styly
 - Dominantní = autirativní (Lewin)
 - Integrativní = demokratický (Lewin)
- V jednání učitelů se objevují prvky obou stylů
 - Integrace-dominance kvocient $IDQ = SI/SD \times 100$
 - ✦ SI součet integrativních prvků
 - ✦ SD součet dominantních prvků
 - Ideál 190, přes 200 tendence k liberálnímu stylu

Manželé Tauschovi a dimenzionální přístup

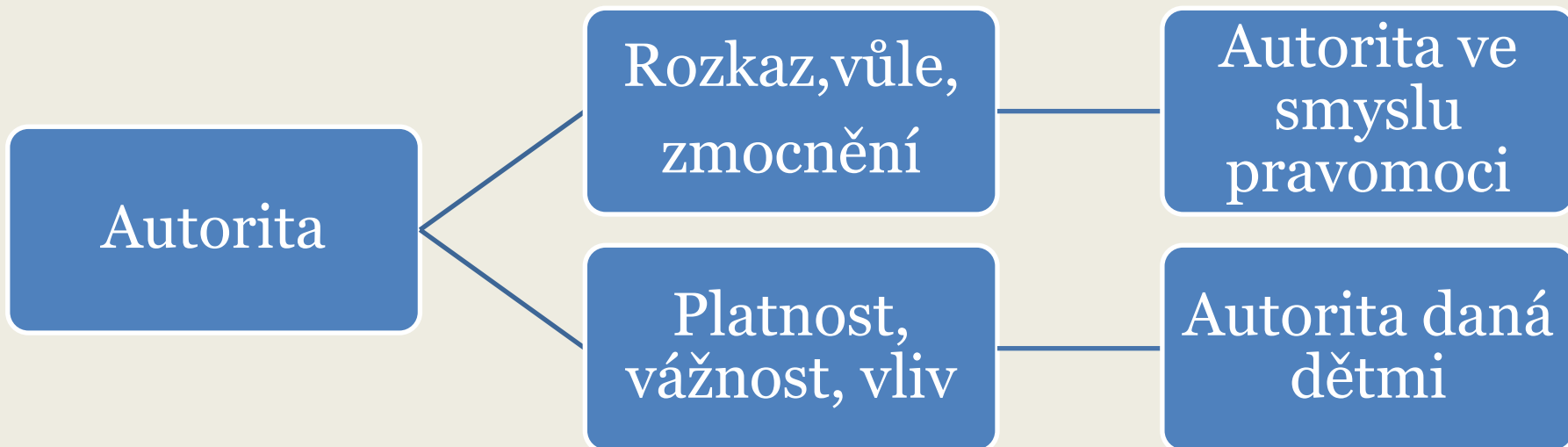

- Určují míru nějaké vlastnosti, např.
 - Teplo, ohled
 - Pozornost
 - Pohrdání
 - Empatické porozumění x neohleduplný přístup
 - Opravdovost a upřímnost x neupřímnost, falešnost

Základní dimenze

Autorita

Autorita ve smyslu pravomoci

- Vyplývá z formálního postavení učitele jako zástupce společnosti vůči žákům, dává pravomoc
 - Organizovat vyučování
 - Hodnotit a klasifikovat
 - Odměňovat a trestat
- Formální autorita je legitimní, využít v kontaktu s novou skupinou

Autorita neformální, daná dětmi

- Vyjadřuje dobrovolné uznání, není závislá na úředním postavení učitele
- Jde o vztah, ne vlastnost vychovatele
- Některé vlastnosti a způsoby chování vychovatele mohou vznik neformální autority zjednodušit
- Součástí je oboustranná důvěra

Co ovlivňuje vznik neformální autority

- Mění se s věkem dítěte
 - Vytvoření příjemné atmosféry
 - Znalosti (vyučovaného předmětu)
 - Pedagogické dovednosti, umění vysvětlovat
 - Osobní vlastnosti
 - Vztah vychovatele k pg. činnosti a dětem
 - Veřejné uznání vychovatele v obci, uznání u rodičů
 - Vystupování, úprava zevnějšku

Jak využívat formální autoritu

- Při prvním kontaktu nelze stavět na autoritě neformální, vzájemně se neznáme
- Postavení vychovatele přináší povinnosti, ale také práva – využít je
- Formální autoritu uplatňovat s jistotou!
- Působit sebevědomě a klidně
- Vzbudit dojem, že jste pánem situace i když to není pravda!

Jak využívat formální autoritu

- Jistotu udržovat i neverbálně – stát rovně s uvolněnými rameny, dívat se do očí, sebevědomý tón hlasu
- Pokud se máte stát oblíbenými, musíte ukázat, že se nebojíte být neoblíbení

Dva základní aspekty autority

- **Aspekt relativnosti**
 - Autorita v urč. časovém úseku, vůči urč. lidem, skupinám
 - V různých směrech působení nemusí mít stejnou míru autority
- **Aspekt asymetričnosti**
 - Nositel autority působí převažujícím vlivem
 - Vytváří vztah nadřízenosti a podřízenosti, vedení a následování
 - Příjemce vlivu podmiňuje existenci autority tím, že vliv nositele uznává, respektuje a přijímá

Jak vychovatel vnímá vychovávaného

- Sbírání poznatků o dítěti, hodnocení jejich závažnosti na základě předchozích zkušeností z podobné situace
- Vytvoření obrazu, vychovatel se podvědomě brání jeho změně
- Změna obrazu dítěte pod vlivem silných, původnímu obrazu odporujících informací – může, ale nemusí nastat
- **POZOR** na vytváření sebeobrazu u dětí s postižením!
– komplikovanější, potřebuje zpětnou vazbu

Jak vychovatel vnímá vychovávaného

- První dojmy
- Stereotypy
- Kauzální atribuce
- Očekávání
 - Pygmalion efekt
 - Golem efekt

Jak stereotypy ovlivňují chování žáka

Kauzální atribuce

- Ad-tribuo = připisovat na vrub
- Jak se lidé vyrovnávají se svými úspěchy/neúspěchy, co je jejich příčinou
- externí – interní – reálné přisuzování
- Způsob přisuzování částečně vrozený, částečně získaný
- Dimenze, ve kterých je výkon interpretován
 - Dimenze místa
 - Dimenze stability
 - Dimenze kontroly